

ΑΠΟΦΑΣΗ 14/2021

(Τμήμα)

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα συνεδρίασε σε σύνθεση Τμήματος μέσω τηλεδιάσκεψης την 17-02-2021 και ώρα 10:00, μετά από πρόσκληση του Προέδρου της, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Παρέστησαν οι Γεώργιος Μπατζαλέξης, Αναπληρωτής Πρόεδρος, κωλυομένου του Προέδρου της Αρχής Κωνσταντίνου Μενουδάκου, και τα αναπληρωματικά μέλη Γρηγόριος Τσόλιας και Ευάγγελος Παπακωνσταντίνου, ως εισηγητής, σε αντικατάσταση των τακτικών μελών Χαράλαμπου Ανθόπουλου και Κωνσταντίνου Λαμπρινουδάκη αντίστοιχα, οι οποίοι, αν και εκλήθησαν νομίμως εγγράφως δεν παρέστησαν λόγω κωλύματος. Το τακτικό μέλος Σπυρίδων Βλαχόπουλος, αν και κλήθηκε νομίμως εγγράφως, δεν παρέστη λόγω κωλύματος. Στη συνεδρίαση παρέστησαν, με εντολή του Προέδρου, ο Γεώργιος Ρουσόπουλος, ειδικός επιστήμονας – ελεγκτής ως βοηθός εισηγητή και η Ειρήνη Παπαγεωργοπούλου, υπάλληλος του τμήματος διοικητικών υποθέσεων της Αρχής, ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη της τα ακόλουθα:

Υποβλήθηκε στην Αρχή η υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/3887/30-05-2019 καταγγελία του Α, η οποία αφορά λήψη αζήτητης πολιτικής επικοινωνίας (μηνύματος SMS) για

προώθηση της υποψηφιότητας του Β (εφεξής «καταγγελλόμενος») για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την καταγγελία, ο καταγγέλλων έλαβε στις 24/05/2019 και ώρα 17:47, στον αριθμό του κινητού του τηλεφώνου (...), μήνυμα SMS από τον καταγγελλόμενο, το οποίο ήταν πολιτικού χαρακτήρα και ειδικότερα για σκοπούς προώθησης της υποψηφιότητας του καταγγελλόμενου στις εκλογές της 26ης Μαΐου 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, χωρίς – όπως ισχυρίζεται ο καταγγέλλων – να έχει οποιαδήποτε προηγούμενη σχέση μαζί του.

Η Αρχή, στο πλαίσιο εξέτασης της εν λόγω καταγγελίας, απέστειλε στον καταγγελλόμενο το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΞ/3887-1/14-06-2019 έγγραφο με το οποίο ζητούσε τις απόψεις του επί των καταγγελλομένων, λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές που έχει εκδώσει για την πολιτική επικοινωνία. Ο καταγγελλόμενος απάντησε στην Αρχή, μετά από προφορική υπόμνηση, με το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/6449/25-09-2019 έγγραφό του με έγγραφο το οποίο υπογράφεται από το συνεργάτη του Γ, στο οποίο αναφέρονται τα εξής:

Ο καταγγελλόμενος συνεργάστηκε με την εταιρεία Χ για την αποστολή SMS, στη βάση δεδομένων φίλων και μελών του κόμματος στο οποίο ανήκει και δραστηριοποιείται. Ο τομέας οργανωτικού του κόμματος τους γνωστοποίησε αυτά τα στοιχεία, ενώ μετά από κάθε διαδικασία αποστέλλεται εκ νέου η βάση δεδομένων με προσθήκες και επικαιροποίηση από το κόμμα. Τα πολιτικά κόμματα κατά τις προεκλογικές περιόδους δίνουν τη δυνατότητα στους υποψήφιους για τα δημόσια αξιώματα να αξιοποιήσουν κατάλογο προσώπων φιλικά προσκείμενων σε αυτά προς εξυπηρέτηση της πολιτικής επικοινωνίας.

Οι αριθμοί τηλεφώνων που χρησιμοποιήθηκαν συγκεντρώθηκαν από το εν λόγω μητρώο του κόμματος και ο καταγγελλόμενος προχώρησε στην αποστολή των SMS μέσω της προαναφερθείσας εταιρείας, η οποία τους διαβεβαίωσε ότι δε θα λάβουν SMS όσοι έχουν δηλώσει ότι εντάσσονται στο μητρώο του αρ. 11 του ν. 3471/2006. Στο SMS δεν υπήρχε σύνδεσμος για opt-out, γιατί η εν λόγω εταιρεία δεν τους ενημέρωσε ότι απαιτείται. Η πολιτική επικοινωνία ασκήθηκε από τον καταγγελλόμενο με σεβασμό στη σχετική νομοθεσία και τις οδηγίες της Αρχής, τόσο

τώρα όσο και στο παρελθόν. Προς απόδειξη αναφέρεται ότι ουδέποτε υπήρξε καταγγελία από τα χιλιάδες φυσικά πρόσωπα που ήταν αποδέκτες.

Ο καταγγέλλων ενημερώθηκε για τις απόψεις του καταγγελλόμενου και με το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/6563/01-10-2019 μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δήλωσε ότι ουδέποτε είχε κοινοποιήσει τα στοιχεία του στο [κόμμα ...], στο [κόμμα ...] ή στον Β ενώ ουδέποτε υπήρξε μέλος ή φίλος των εν λόγω κομμάτων. Μάλιστα, αναφέρει ότι υπήρξε μέλος [κόμματος ...] έως το 2012 οπότε και αποχώρησε εγγράφως με επιστολή του στον τότε πρόεδρο του [κόμματος ...].

Κατόπιν των ανωτέρω, η Αρχή απέστειλε στο [κόμμα ...] το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΞ/6759/07-10-2019 έγγραφο, ενημερώνοντάς το για τους ισχυρισμούς του Β και του καταγγελλόμενου σε σχέση με την καταγγελία και ζητώντας τις απόψεις του, κάνοντας ειδική αναφορά για το αν απέστειλε τα στοιχεία του καταγγέλλοντα (και ειδικότερα τον αριθμό τηλεφώνου) προς υποψηφίους του κόμματος και σε καταφατική απάντηση, για την πηγή των προσωπικών του δεδομένων. Το [κόμμα ...] απάντησε με το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/302/15-01-2020 έγγραφό του. Σε αυτό αναφέρει ότι ο καταγγέλλων δεν είναι και ούτε υπήρξε εγγεγραμμένο μέλος ή φίλος του [κόμματος ...] ή/και του [κόμματος ...]. Συνεπώς, τα προσωπικά δεδομένα του καταγγέλλοντος δεν μπορεί να κοινοποιήθηκαν από το [κόμμα ...] στον καταγγελλόμενο.

Στη συνέχεια, η Αρχή κάλεσε με το με αρ. πρωτ. Γ/ΕΞ/4490/29-06-2020 έγγραφο τον Β σε ακρόαση, κατά τη διάρκεια της οποίας θα συζητηθεί η ανωτέρω καταγγελία καθώς και η γενική πρακτική που ακολουθήθηκε για την επικοινωνία πολιτικού χαρακτήρα με ηλεκτρονικά μέσα. Αρχικά είχε γίνει κλήση για τις 18/3/2020 (Γ/ΕΞ/1730/05-03-2020). Κατά τη συνεδρίαση δόθηκε αναβολή και η Αρχή προχώρησε σε νέα κλήση για τη συνεδρίαση της 14/10/2020 και κατόπιν 2 αναβολών, για τις 09/12/2020.

Κατά τη συνεδρίαση της 9/12/2020 ο καταγγελλόμενος παρέστη δια του δικηγόρου του Δημήτριου Ζησιμόπουλου ενώ κατόπιν αυτής κατάθεσε το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/8524/11-12-2020 υπόμνημα. Σε αυτό αναφέρει ότι μετά από έρευνα δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστεί η προέλευση του συγκεκριμένου μηνύματος, συνεπώς προκύπτει ότι δεν είχε ληφθεί συγκατάθεση για την αποστολή του. Αναφέρει ότι το

γραφείο λαμβάνει καταστάσεις από το [κόμμα ...] με μέλη και φίλους οι οποίοι παρέχουν έγγραφη συναίνεση για την επεξεργασία των δεδομένων τους και στους οποίους απευθύνεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας. Θεωρεί ότι η αποστολή ήταν μεμονωμένο ατυχές περιστατικό.

Η Αρχή, μετά από εξέταση των στοιχείων του φακέλου, αφού άκουσε τον εισηγητή και τις διευκρινίσεις από το βοηθό εισηγητή, ο οποίος παρέστη χωρίς δικαίωμα ψήφου και αποχώρησε μετά από τη συζήτηση της υποθέσεως και πριν από τη διάσκεψη και τη λήψη αποφάσεως, κατόπιν διεξοδικής συζητήσεως,

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Από τις διατάξεις των άρθρων 51 και 55 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 – εφεξής ΓΚΠΔ) και του άρθρου 9 του νόμου 4624/2019 (ΦΕΚ Α΄ 137) προκύπτει ότι η Αρχή έχει αρμοδιότητα να εποπτεύει την εφαρμογή των διατάξεων του ΓΚΠΔ, του νόμου αυτού και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

2. Σύμφωνα με το άρθρο 4 στοιχ. 7 του ΓΚΠΔ, ο οποίος είναι σε εφαρμογή από τις 25 Μαΐου 2018, ως υπεύθυνος επεξεργασίας ορίζεται *«το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνα ή από κοινού με άλλα, καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»*.

3. Το ζήτημα, της πραγματοποίησης μη ζητηθεισών επικοινωνιών με οποιοδήποτε μέσο ηλεκτρονικής επικοινωνίας, χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης προϊόντων ή υπηρεσιών και για κάθε είδους διαφημιστικούς σκοπούς, ρυθμίζεται με το άρθρο 11 του ν. 3471/2006 για την προστασία προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ο οποίος ενσωμάτωσε στην εθνική έννομη τάξη την Οδηγία 2002/58/ΕΚ. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, μία τέτοια επικοινωνία επιτρέπεται μόνο εφόσον ο συνδρομητής συγκατατεθεί εκ των προτέρων ρητώς. Κατ' εξαίρεση, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 3 του ν. 3471/2006, τα στοιχεία επαφής ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που

αποκτήθηκαν νομίμως, στο πλαίσιο της πώλησης προϊόντων ή υπηρεσιών ή άλλης συναλλαγής, μπορούν να χρησιμοποιούνται για την απευθείας προώθηση παρόμοιων προϊόντων ή υπηρεσιών του προμηθευτή ή για την εξυπηρέτηση παρόμοιων σκοπών, ακόμη και όταν ο αποδέκτης του μηνύματος δεν έχει δώσει εκ των προτέρων τη συγκατάθεσή του, υπό την προϋπόθεση ότι του παρέχεται κατά τρόπο σαφή και ευδιάκριτο η δυνατότητα να αντιτάσσεται, με εύκολο τρόπο και δωρεάν, στη συλλογή και χρησιμοποίηση των ηλεκτρονικών του στοιχείων και αυτό κατά τη συλλογή των στοιχείων επαφής, καθώς και σε κάθε μήνυμα, σε περίπτωση που ο χρήστης αρχικά δεν είχε διαφωνήσει σε αυτή τη χρήση. Εξάλλου, σύμφωνα τις παραγράφους 1 και 4 του άρθρου 13 του ίδιου ν. 3471/2006, ως προς την τήρηση του νόμου αυτού, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχει τις αρμοδιότητες του ν. 2472/1997, όπως εκάστοτε ισχύει, και επιβάλλει τις προβλεπόμενες από τον τελευταίο αυτό νόμο κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του ανωτέρω ν. 3471/2006.

4. Ειδικά για την πολιτική επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικών μέσων χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Αρχής σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με σκοπό την επικοινωνία πολιτικού χαρακτήρα, λαμβάνοντας υπόψη τόσο το άρθρο 11 του ν. 3471/2006, όσο και την Οδηγία 1/2010 της Αρχής για την πολιτική επικοινωνία αλλά και το Γενικό Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ο οποίος είναι σε εφαρμογή από τις 25 Μαΐου 2018, ισχύουν τα εξής:

Η πολιτική επικοινωνία¹ ενδιαφέρει από την άποψη της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, πραγματοποιείται σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο, προεκλογική ή μη, από πολιτικά κόμματα, βουλευτές, ευρωβουλευτές, παρατάξεις και κατόχους αιρετών θέσεων στην τοπική αυτοδιοίκηση ή υποψηφίους στις βουλευτικές εκλογές, τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τις εκλογές τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα πρόσωπα αυτά καθίστανται υπεύθυνοι επεξεργασίας, σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, άρθρο 4, στοιχ. 7) εφόσον ορίζουν το σκοπό και τον τρόπο της επεξεργασίας. Για παράδειγμα, όταν οι βουλευτές ή οι υποψήφιοι βουλευτές

¹ Βλέπε ορισμό στο άρθρο 1 παρ. 2 της οδηγίας 1/2010 της Αρχής

λαμβάνουν δεδομένα από τα πολιτικά κόμματα και τα επεξεργάζονται για προσωπική τους πολιτική επικοινωνία, καθίστανται και αυτοί υπεύθυνοι επεξεργασίας. Με την ιδιότητα αυτή πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύουν την τήρηση των υποχρεώσεών τους και των κανόνων επεξεργασίας.

5. Όταν η πολιτική επικοινωνία πραγματοποιείται με χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας, χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, μέσω δημοσίων δικτύων επικοινωνίας, όπως είναι η περίπτωση μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), η επικοινωνία προϋποθέτει, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 1 ν. 3471/2006, όπως ισχύει, την προηγούμενη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, με την επιφύλαξη της παραγράφου 3 του ιδίου άρθρου, όπως ισχύει. Επισημαίνεται επίσης ότι σύντομα γραπτά μηνύματα (SMS) αποτελούν επίσης μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σύμφωνα με τους ορισμούς του ν. 3471/2006 και της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ. Η συγκατάθεση, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 11 του ΓΚΠΔ, πρέπει να παρέχεται με σαφή θετική ενέργεια η οποία να συνιστά ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει ένδειξη της συμφωνίας του υποκειμένου των δεδομένων υπέρ της επεξεργασίας των δεδομένων που το αφορούν.

6. Επιτρέπεται η πολιτική επικοινωνία με χρήση ηλεκτρονικών μέσων χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων μόνο εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

(α) Τα στοιχεία επικοινωνίας έχουν αποκτηθεί νομίμως στο πλαίσιο προηγούμενης, παρόμοιας επαφής με τα υποκείμενα των δεδομένων, και το υποκείμενο κατά τη συλλογή των δεδομένων ενημερώθηκε για τη χρήση τους με σκοπό την πολιτική επικοινωνία και δεν εξέφρασε αντίρρηση για αυτή τη χρήση. Η προηγούμενη επαφή δεν είναι απαραίτητο να έχει αμιγώς πολιτικό χαρακτήρα, π.χ. είναι νόμιμη η αποστολή μηνυμάτων όταν τα στοιχεία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου συλλέχθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενης πρόσκλησης για συμμετοχή σε κάποια εκδήλωση ή δράση, ανεξαρτήτως του πολιτικού χαρακτήρα της. Αντιθέτως, δεν θεωρείται ότι συνιστά παρόμοια επαφή και δεν είναι νόμιμη η χρήση των ηλεκτρονικών στοιχείων επικοινωνίας προς το σκοπό της πολιτικής επικοινωνίας όταν τα στοιχεία αυτά αποκτήθηκαν στο πλαίσιο επαγγελματικής σχέσης, όπως για παράδειγμα η χρήση του αρχείου πελατών από υποψήφιο βουλευτή.

(β) Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων τη δυνατότητα να ασκεί το δικαίωμα εναντίωσης με τρόπο εύκολο και σαφή, και αυτό σε κάθε μήνυμα πολιτικής επικοινωνίας. Σε κάθε επικοινωνία απαιτείται να αναφέρεται ευδιάκριτα και σαφώς η ταυτότητα του αποστολέα ή του προσώπου προς όφελος του οποίου αποστέλλεται το μήνυμα, καθώς επίσης και μια έγκυρη διεύθυνση στην οποία ο αποδέκτης του μηνύματος μπορεί να ζητεί τον τερματισμό της επικοινωνίας.

7. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο καταγγελλόμενος, βάσει των ανωτέρω, πραγματοποίησε, ως υπεύθυνος επεξεργασίας, πολιτική επικοινωνία με αποστολή σύντομου γραπτού μηνύματος (SMS). Ως εκ τούτου, η νομιμότητα της αποστολής εξασφαλίζεται εάν έχουν τηρηθεί τα αναφερόμενα στις ανωτέρω Σκέψεις 5 και 6. Από τις απαντήσεις του υπευθύνου επεξεργασίας προκύπτουν τα εξής:

- i. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν είχε λάβει προηγούμενη συγκατάθεση του καταγγέλλοντα για την εν λόγω αποστολή μηνύματος.
- ii. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας – με βάση το ένα SMS για το οποίο υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία (περιεχόμενο, ημερομηνία και ώρα αποστολής, στοιχεία αποστολέα) – δεν παρείχε στο υποκείμενο των δεδομένων τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμα εναντίωσης με τρόπο εύκολο και σαφή.

8. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν διερεύνησε ορθά την καταγγελία, κατά τη συνεργασία του με την Αρχή, καθώς δεν επιβεβαιώθηκε το επιχείρημά του ότι η προέλευση των στοιχείων του καταγγέλλοντος ήταν το πολιτικό κόμμα στο οποίο ανήκει.

9. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν προσδιόρισε στην Αρχή τον ακριβή αριθμό των μηνυμάτων τα οποία εστάλησαν.

10. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας είχε πλήρη γνώση του ισχύοντος νομικού πλαισίου για την πολιτική επικοινωνία πολιτικού χαρακτήρα και τις κατευθυντήριες γραμμές της Αρχής που είχαν δημοσιευτεί και αποσταλεί στα πολιτικά κόμματα ήδη από τις αρχές Απριλίου 2019.

11. Δεν έχει υποβληθεί άλλη καταγγελία, πέραν της συγκεκριμένης, κατά του υπευθύνου επεξεργασίας, ενώ δεν έχει επιβληθεί στο παρελθόν διοικητική κύρωση στον υπεύθυνο επεξεργασίας από την Αρχή.

12. Βάσει των ανωτέρω, η Αρχή κρίνει ομόφωνα ότι σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 3471/2006 συντρέχουν οι προϋποθέσεις επιβολής σε βάρος του υπευθύνου επεξεργασίας, με βάση αφενός το άρθρο 13 του ν. 3471/2006, σε συνδυασμό με το άρθρο 21 παρ. 1 στοιχ. β' του ν. 2472/1997 και με το άρθρο του 84 ν. 4624/2019, της διοικητικής κύρωσης, που αναφέρεται στο διατακτικό της παρούσας, η οποία κρίνεται ανάλογη με τη βαρύτητα της παράβασης.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Αρχή επιβάλλει, στον Β το αποτελεσματικό, αναλογικό και αποτρεπτικό διοικητικό χρηματικό πρόστιμο που αρμόζει στην συγκεκριμένη περίπτωση σύμφωνα με τις ειδικότερες περιστάσεις αυτής, ύψους τριών χιλιάδων ευρώ (3.000,00) ευρώ, για την ως άνω διαπιστωθείσα παραβίαση του άρθρου 11 του ν. 3471/2006.

Ο Αναπληρωτής Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Γεώργιος Μπατζαλέξης

Ειρήνη Παπαγεωργοπούλου